

ארבע קושיות לפורים: מה נשתנה המועד הזה מכל המועדים? מבוסס על ליקוטי שיחות לו/167

עכבר קטן מצא בקבוק וודקה וליקק ממנו כהוגן. אחר כך התמוטט ונרדם כשהוא שיכור לחלוטין. חתול מצא אותו שרוע על הארץ והתקרב לנגוס בו. מן העבר השני התקרב חתול אחר והם יצאו לדו-קרב על העכבר. אחרי שעה של מלחמת שריטות ונשיכות הם נפלו שניהם מתים למרגלותיו.

בבוקר התעורר העכבר וראה את שני החתולים מפורקים לצידו. הוא ניפח את החזה בגאווה ואמר: "כשאני שותה אני מסוגל לעשות דברים גדולים..."

חכמינו אמרו: "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". בכל מועדי השנה אין יום עליז כמו יום הפורים ומצוות היום היא לשתות ולשמוח עד שנצא מהדעת ונגיע לחוסר שיווי משקל.

וכאן עולה שאלה שאמורה להטריד כל אדם. לא צריך להיות מפרש דגול כדי לחשוב עליה: למה לא אומרים הלל בפורים? איך זה שאחרי תפילת השחרית לא מוסיפים את תפילת ההלל שנאמרת בכל מועדי ישראל במטרה לשבח את הקב"ה על הנסים, ובמקרה של פורים – להלל על נס ההצלה בשושן?

נכון שבין חגי ישראל יש כמה דרגות באמירת ההלל: בחנוכה ובסוכות אומרים הלל שלם בכל ימי החג, ואילו בחול המועד פסח ובראש חודש אומרים רק חצי הלל, אבל איך זה שבפורים לא אומרים בכלל?!
בואו נשווה זאת לחנוכה, המועד התאום של פורים: שניהם חגים מאוחרים שהתרחשו אחרי נתינת וחתמת התורה ולכן שניהם נתקנו רק מדרבנן, ובכל זאת בחנוכה אומרים שמונה ימים הלל שלם! ואילו בפורים לא אומרים אפילו לא חצי הלל!.

זאת תמיהה עצומה משום שהאמת היא שאין עוד חג שראוי להלל ולהודות בו כמו פורים. זה לא סתם שחיוב השמחה בפורים יוצא מכל הגדרים עד דלא ידע, שכן תחושת ההודאה והכרת הטובה ביום הזה היא עולה על כל החגים האחרים. הצלת פורים היא ההצלה הכי גדולה שהייתה בהיסטוריה הארוכה שלנו. היא הנס היחיד שאם לא היה קורה, כולנו עד האחרון שבנו לא היינו כאן היום ח"ו.

מכל הצוררים שעמדו נגדנו לא היה מטורף ומגלומן כמו המן. רבים גזרו לפגוע בנו, אבל כולם כיוונו נגד חלק מהעם היהודי: פרעה גזר על הזכרים, נבוכדנצר וטיטוס גזרו על לוחמי ירושלים, והיטלר ימ"ש סימן את יהודי אירופה ואסיה. אבל אפילו מטורף כמותו לא חשב לעבור את האוקיינוס ולהגיע לארצות הברית או אוסטרליה. זאת ועוד: כל הצוררים תכננו לעשות זאת בשלבים, בתוכנית מדורגת שתארך זמן, וכך הייתה לאבותינו ההזדמנות לברוח לארצות הצלה שהצרה לא הגיע אליהם.

המן, לעומת זאת, היה היחיד שתכנן "להשמיד להרוג ולאבד את כל עם מרדכי, טף ונשים, ביום אחד". הוא שלט בכל שטחי העולם שהיו מיושבים אז, 127 מדינה מהודו ועד כוש, ולכן הייתה לו האפשרות לגזור על השמדת כל יהודי העולם. חמור מכך: המן תכנן לעשות זאת "ביום אחד", שכן הוא לא התכוון לשלוח צבא לכל יישוב, אלא הגויים בכל אתר יצייתו לגזירת המלך ויקומו על שכניהם היהודים היל"ת. וכך לא היה לאן לברוח ולא היה מתי לברוח. וכיון שכן, ההצלה מהגזירה – ובהתאם תחושת השמחה וההודאה בהישרדותנו הפלאית - הם נעלים לאין שיעור (ראו שיחות קודש תשלד א/367).

והשאלה העצומה היא: אם יום הפורים אינו ראוי להלל – איזה חג כן ראוי?

השאלה הזו עתיקת יומין ונדונה כבר בגמרא מסכת מגילה. הגמרא מעניקה שלושה הסברים לאי אמירת ההלל – והאמת היא ששלוש ההסברים טעונים ביאור רב:

1. מגילה יד, א: ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות התנבאו לישראל ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה [תוספת קריאה בציבור על דברי התורה], חוץ ממקרא מגילה ביום הפורים. מאי דרוש:

אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה: ומה מעבדות לחירות אמרינן שירה [ביציאת מצרים], ממיתה לחיים לא כל שכן [שנתחייב לומר שירה בקריאת המגילה]?! אם ככה, נאמר הלל?

[שלושה ביאורים]: א. לפי שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ [ונס פורים התרחש בחוץ לארץ]. ויציאת מצרים שהיא נס בחוצה לארץ היכי אמרינן שירה? אלא כדתניא לפני שנכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה, משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה [ופורים היה בחוץ לארץ לאחר שנכנסו לארץ]. ב. רב נחמן אמר: קריאת המגילה היא ההלל. ג. רבא אמר בשלמא ביציאת מצרים נאמר 'הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה' [השחרור מפרעה היה מוחלט], אבל כאן עדיין עבדי אחשוורוש אגן [הם נשארו בגלות תחת מלכות אחשוורוש וההצלה הייתה חלקית בלבד].

התירוץ הראשון והשלישי סוברים שפורים הוא מועד כזה שלא ראוי לומר בו הלל, שכן הוא התרחש בחוץ לארץ, וגם מבחינה אישית נותרנו משועבדים לשלטון זר בחוץ לארץ ולא יצאנו לחירות. ואילו התירוץ השני סובר שפורים כן צריך הלל ושירה, אבל תיקנו בו באופן חריג תחליף להלל: קריאת המגילה.

וכמובן ששלוש הביאורים צריכים ביאור רב: הקושי הכי גדול הוא בהסבר הראשון: "שאיין אומרים הלל על נס בחוצה לארץ". והתמיהה זועקת לשמים: וכי הקב"ה אינו נמצא בחוץ לארץ?! האם לא היה אבא לנסים המופלאים של פורים?! הם התרחשו מעצמם?! וכי אבא מהארץ ששולח כסף לבנו ששוהה בחו"ל, לא ראוי לתודה על כך?! מה זה משנה איפה התרחש הנס?

בדומה לכך לא ברור ההסבר השלישי: האם חצי נס הוא לא נס?! האם העובדה שקיבלנו במתנה את חיינו היא לא סיבה להודות עליה?!

וכך ההסבר השני לא ברור: 'קריאת המגילה היא ההלל'. אבל למה לשנות מהרגיל ולומר נוסח הודאה אחר מהמקובל? הרי גם בליל הסדר קוראים ההגדה ועדיין אומרים הלל גם בתפילת ערבית וגם בהגדה עצמה וגם בתפילת השחרית?

המהרש"א במקום אחר מעניק פתח של הסבר לתירוץ הראשון בגמרא (שאיין אומרים הלל בחוץ לארץ): **חידושי אגדות מהרש"א עירובין י, ב: יש לתת טעם בזה, לפי שכשנכנסו לארץ ישראל נתקדשה והקב"ה נקרא אלוקיה, 'ארץ אשר ה' אלוקיך דורש אותה תמיד' והנס שם על ידו ולא על פי שליח וראוי לומר עליו הלל [משא"כ הנס בחו"ל הוא באמצעות שליח ולכן אין אומרים עליו הלל].**

וכמובן יש לעיין בדברים הרבה.

ב. למען האמת, עוד שאלות רבות עולות על הדרך הייחודית בה מציינים את נס הפורים. כדי לשבר את האזן נעלה עוד שלוש שאלות וביחד יהיו ארבע קושיות לפורים ונוכל לשאול "מה נשתנה החג הזה..."

הקושייה השנייה: האמת היא שלא רק שאין מהללים את ה' באמירת ההלל, אלא גרוע מכך: בכלל לא מדברים על הקב"ה בפורים. מתעלמים לחלוטין מהגורם האלוקי שחולל את הנס. נחפש בכל מגילת אסתר ולא נמצא פעם אחת שהקב"ה מוזכר בה. סיפור הנס מתנהל כאילו מעצמו. לא הקב"ה שלח את אסתר, לא הקב"ה דאג שמרדכי ישמע את בגתן ותרש מתכננים להרעיל את המלך ולא הקב"ה היה זה שגרם שבאותו לילה גורלי תנדד שנת המלך והוא יבקש להביא לפניו את ספר דברי הימים. לא ולא. הכל כאילו מתנהל במקרה, מעצמו. צירוף מקרים של אירועים שהובילו במקרה להצלה.

והתמיהה העצומה למה? לשם מה התכנסנו אם לא להודות לקב"ה? ובכלל, האם מישהו חושב שצירוף אירועים כזה יכול להתרחש מעצמו?! האם זה נורמלי שארבע שנים תמימות – ממשטה ושתי שנערך בשנת שלוש למלכותו עד שנת שבע למלכותו – העמידו פקידים בכל מדינות המלך לחפש נערה בתולה טובת מראה ובסופו של דבר בחרו באישה יהודייה (בת 75! לפי הגמרא) שגדלה בבית מנהיג הדוסים...

התעלמות המגילה ממעורבותו של האלוקים היא כה בולטת, עד שלפעמים זה פשוט צועק מתוך הכתובים. פרק ד למשל מספר על הצעקה של מרדכי בעקבות הגזירה ועל לבישת שק ואפר שזהו אקט ידוע של **תשובה ובקשת רחמים מאת ה'**, אך המגילה אינה מזכירה את יעד הצעקה של מרדכי.

2. **אסתר ד,א:** ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק זעקה גדלה ומרה.

אבל את מי ניסה לעורר בכוח הצעקה? למי הוא פנה עם השק והאפר? המגילה מתעלמת!.

האבן עזרא מציג שני ביאורים: **אבן עזרא הקדמה למגילת אסתר:** אין במגילה הזאת זכר השם, והיא מספרי הקודש. ורבים השיבו כי [שם ה' רמוז במילים 'רווח והצלה יעמוד ליהודים] **מקום אחר**. וזה איננו נכון כי לא נקרא השם 'מקום' בכל ספרי הקודש ... [ורק] קדמונינו ז"ל קראוהו 'מקום' בעבור שכל מקום מלא כבודו ... והנכון בעיניי שזאת המגילה חיברה מרדכי... והעתיקה הפרסיים ונכתבה בדברי הימים של מלכיהם והם היו עובדי עבודה זרה, והיו כותבין תחת השם הנכבד והנורא שם תועבתם כאשר עשו הכותים, שכתבו תחת 'בראשית ברא אלוקים' – 'ברא אשימא' ולכן כבוד השם שלא יזכרנו מרדכי במגילה.

אולם בסופו של דבר העניין קשה מאוד להבנה: הרי העיקר חסר מן הספר? מה הטעם לכתוב מגילת נס בלי לציין **שבכלל היה נס**? מה מטרת הקריאה אם לא מייחסים לאלוקים מעורבות בגרימת הנס?

בדרך אגב מעניין להעיר כי זאת לא הפעם הראשונה שהאלוקים מסתתר. הסיפור של המגילה מזכיר מאוד סיפור אחר בתנ"ך, והדבר המדהים הוא שגם לאורך הסיפור הארוך ההוא, שמו של האלוקים אינו מוזכר כלל כמי שמוביל את המאורעות וכל ההתרחשויות מתפתחות כאילו מעצמן.

בדומה למרדכי ואסתר, שבאו משבט בנימין, ויצאו מהגטו והתגלגלו כחשבי מעלה לבית אחשוורוש ושם נאלצו להתמודד מול אויב כהמן, גם הדוד שלהם, יוסף הצדיק, גורש מהחממה היהודית והתמנה למשרה החשובה בהיסטוריה שיהודי הגיע אליה בבית פרעה. הטקסט עצמו מקשר בין הסיפורים:

אסתר רבה ז,ז: בניה של רחל ניסן שווה וגדולתן שווה, ניסן שווה דכתיב 'ויהי כדברה אל יוסף יום יום ולא שמע אליה', וכאן כתיב 'ויהי כאמרם אליו יום יום ולא שמע אליהם'. גדולתן שווה דכתיב 'ויסר פרעה את טבעתו מעל ידו וייתן אותה על יד יוסף' וכאן כתיב 'ויסר המלך את טבעתו אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי'. אצל יוסף כתיב 'וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו ויקראו לפניו אברך' וכאן כתיב 'ונתן הלבוש והסוס וקראו לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו'.

והדבר המעניין הוא שגם בסיפור ההוא, ה' אינו מוזכר כמי שמוביל את המאורעות. החל מאמצע פרשת וישלח (לאחר שיעקב מצטווה ללכת לבית אל), עד אמצע פרשת וייגש (כשיעקב מצטווה לרדת למצרים בעקבות יוסף) לא מוזכרים ציוויים והוראות של הקב"ה. בכל רצף המאורעות המסעירים שמגלגלים את יוסף למצרים, נראה כאילו הכול מתרחש באקראי: האחים שונאים את יוסף ומשליכים אותו לבור, בדיוק הוא מתגלגל לבית פוטיפר, בדיוק אשת פוטיפר מגלגלת אותו לבית הכלא, בדיוק הוא פוגש את שר המשקים ופותר לו חלום, ובמקרה שר המשקים ייזכר בכך אחרי שנתיים וימליץ עליו לפרעה.

והשאלה מה קורה: הרי כל בר דעת מבין שרצף אירועים כזה לא יכול להסתדר מעצמו? במיוחד **שהחלומות של יוסף צפו הכול מראש**, עוד לפני שהחלה שנאת האחים. החלומות כבר בישרו שיוסף עתיד להפוך להיות משנה למלך מצרים וכל ההתרחשות בתוכם היו רק הכלי להגשים את החלומות. כך שברור מתוך הסיפור שיד ה' עשתה זאת. ומדוע בכל זאת מסתירים את היד האלוהית?

הקושייה השלישית: האמת היא שלא רק האלוקים נעלם בפורים, כולנו קצת מסתתרים. מנהג ישראל ללבוש תחפושות ביום הפורים ולהסתיר את החזות האמיתית שלנו. אנשים מכובדים לובשים מסכות שמעניקים להם תדמית שונה מהרגיל: זה ליצן, זאת רופאה, זה כבאי וזאת טלפון סלולרי.

ולא מדובר בהמצאה חדשה, אלא הרמ"א פוסק כן להלכה. מסופר כי הרמ"א עצמו נהג לפשוט את בגדי הרב ולעשות סיבוב בין בתי העיירה בקראקא (קראקוב) כשהוא מחופש לעני לובש סחבות ומזכיר לחוגגים להתפלל ערבית במוצאי הפורים. (ראו סיפור יפה בהערה¹ על כוחו של 'פורים שפיל' חסידי).

3. רמ"א תרצו, ח: מה שנהגו ללבוש פרצופים בפורים, וגבר לובש שמלת אישה², אין איסור בדבר מאחר שאין מכוונים אלא לשמחה בעלמא. ספר לב העברי/עמוד ד: שמעתי שהרמ"א ז"ל מת בן ל"ג שנים, ביום ל"ג בעומר, בשנת של"ג וכתב ל"ג ספרים, והמספיד סיפר עליו ל"ב שבחים והיה מצטער למצוא עוד שבח להשלים מנין ל"ג, עד שבא זקן אחד ואמר שמנהג רמ"א ז"ל היה להתחפש בפורים בבגדי עני, ובכל בית שואל מים לרחוץ ידיו לאמור כי עוד לא התפלל ערבית, למען יזכרו בני הבית להתפלל ערבית ולא ישכחו מפני טרדתם בסעודת פורים.

באמת, יש מהפוסקים ששללו את מנהג התחפשות וכתבו (ב"ח יורה דעה סימן קפב ועוד) שמקורו הוא בקרנבלים הגויים שנהגים לעטות מסכות כדי להרבות פראות. ואולם כאמור דעת גדולים וחשובים כמו הרמ"א היא שונה לחלוטין ומדובר ב"מנהג ישראל תורה הוא". והסבר מתבקש.

הקושייה הרביעית והאחרונה: בחנוכה האחרון הוציאו הילדים את המגירה עם הסביבונים והרעשנים ואז שמנו לב לדבר מעניין: ידית האחיזה בסביבון נמצאת למעלה וכך מסובבים אותו מחלקו העליון. ואילו ידית האחיזה של הרעשן נמצאת למטה וכך מסובבים אותו מחלקו התחתון.

והשאלה מה משמעות הדבר? למה לא לסובב את הסביבון מלמטה או לאחוז את הרעשן מלמעלה?

הרבי מליובאוויטש האיר מדי שנה תפיסה מקיפה אודות ייחודיות הנס בפורים ותייך בכך עוד שאלות רבות שלא הצלחנו להגיע כאן לכולן. התפיסה הזו מיישבת היטב את ארבע השאלות האמורות.

ג. נפתח עם סיפור יפה (גיליון ג'עם 29): הרב פנחס ווברמן הוא רב קהילה במיאמי ביץ', פלורידה. משפחתו אינה נמנית על חסידי חב"ד והוא יצר קשרים אישיים עם הרבי. בתחילת שנות השבעים הייתה אשתו בהיריון מתקדם והרופאים אמרו שהתינוק שוכב בתנוחה לא טובה והמצב יחייב ניתוח קיסרי.

באותה תקופה הם ביקרו ביחד ביחידות אצל הרבי בניו יורק וסיפרו על כך. בהמשך השיחה שאל הרבי איך הם חוזרים למיאמי? "בטיסה, כפי שבאנו". זאת נסיעה של 2000 קילומטרים שנמשכת ברכב קרוב לעשרים שעות ולכן הדרך הנוחה ביותר היא בטיסה. אולם הרבי שלל זאת ואמר שיש עננים ויש רוחות

¹ מתוך סיפורי חסידים, הרב זוין, פורים: בזמנו של הסבא משפולי, מראשוני אדמור"י החסידות, היה חסיד עשיר שהיגר מרומניה לקישינב ברוסיה. יהודי אחר ששנא אותו העליל עליו שהוא גנב זהב מאוצר המלוכה ולכן ברח לרוסיה. ממשלת רומניה הזועמת שיגרה בקשה בהולה לממשלת רוסיה להסגיר אותו, ובית משפט מיוחד מונה לבחון את הבקשה. החסיד המודאג פנה לסבא משפולי והצדיק הרגיע אותו שלא ידאג, אבל יפעל לקבוע את המשפט ביום הפורים. היהודי שאל את מי לקחת עורך דין? והסבא ענה שלא יעשה דבר והוא ידאג לו לעורך דין טוב. היהודי שאל כמה ישלם לו? והסבא ענה שייקח על עצמו לחתן חתן וכלה עניים וזה יהיה התשלום. בבוקר הפורים, אסף הסבא קבוצת חסידים, הוא הורה לשלושה מהם לשבת בראש האולם בתור שופטים, אחד יצב את פניו בשחור ויהיה הקטגור, עוד אחד יהיה היהודי התובע ושני יהיה החסיד הנתבע, עוד שניים יהיו עדים, ואילו הסבא עצמו התייצב בתור סנגור וכיסה את השטריימל במטפחת לבנה ולבש כפפות אדומות. המשפט החל והקטגור הרצה את דבריו וכל החסידים צחקו לו. כך היה כשהיהודי התובע דיבר. אחר כך עלה הסבא על הבימה והחל לסתור כל מילה מדברי הקטגור. הוא הסביר את שורש הקנאה בין שני היהודים הללו וטען ששום מילה מההלשנה לא יכולה להתרחש. כמובן, ה'שופטים' התרשמו ופסקו את דינו של היהודי לזכות. במוצאי פורים הגיעה טלגרמה מקישינב שהיהודי זוכה במשפט. לאחר כמה ימים הגיע היהודי לשפולי וסיפר כי היה לו עורך דין מופלא שלא נמצא מרשים כמוהו. הוא תיאר כי הסנגור לבש כובע לבן ועל ידיו כפפות אדומות... הסבא הסביר בפנים מאירות כי הסנגור היה מלאך מליץ יושר שנברא משמחתם של החתן והכלה העניים. ² רבים מהפוסקים שללו את מנהג לבישת בגדי המין השני, ולכאורה בדורנו יש להיזהר מכך במיוחד.

ולא כדאי לחזור בטיסה. הרבי נתן להם ספר תניא וכמה מזוזות ואמר שימצאו דרך אחרת לחזור ובדרך ייתנו את הספרים למי שזקוק להם.

זה היה מוזר, תמיד יש עננים ורוחות ולא היה ברור איך זה מפריע לטיסה, אבל הם לא התחכמו. הם פנו לשכור רכב אבל באופן מסתורי לא מצאו שום רכב מתאים. פעם הדלת לא נסגרה טוב ובאחר הייתה בעיה עם החלונות. הם החליטו לעשות את הדבר הכי פחות נוח ולנסוע באוטובוס מניו יורק למיאמי. הדרך נמשכה יומיים עם שתי עצירות וחניית לילה בשלרט, צפון קרוליינה, ובג'סופ, ג'ורג'יה. בדרך הם פגשו יהודים מקומיים ונתנו להם את התניא והמזוזות.

אבל אז קרה עוד משהו: בקטע האחרון של הנסיעה, האישה הרגישה שהתינוק זז. התברר שטלטולי הדרך באוטובוס שינו את המצג שלו באופן טבעי לחלוטין...

אנחנו רגילים לחפש את האלוקים בניסים, באותן פעמים בהן הטבע משתבש וידו של האלוקים מאירה כשמש. כאשר רכב מתהפך לתוך תהום ונוסעיו יוצאים בריאים ושלמים או כאשר חולה מסוכן חוזר לחיים כנגד כל הסיכויים. ממש כמו שקרה בפסח וחנוכה, כאשר ים סוף הפך ליבשה ומעטים ניצחו את הרבים. אבל יום הפורים מספר סיפור הרבה יותר מרשים:

הטבע הוא כלי העבודה העיקרי של האלוקים. האמת היא שהאלוקים פועל בהסתר ורוב הזמן הוא מסתתר מאחורי התרחשויות טבעיות: אתה קם בבוקר ויוצא לפגישת עסקים חשובה, היית מרשים ומקצועי, והשגת את החוזה שרצית. אתה מנפח את החזה ובטוח שהכול הצליח כי ניחנת בכישורים מדהימים, וכאן בא הסיפור הגדול של המגילה: הכול זה הידיים של הקב"ה. זה שקיבלת בכלל את ההזדמנות לפגישה, זה שהגעת אליה בזמן, וזה שבדיוק היית מרשים ומקצועי – הכול כבר נכתב עבורך בראש השנה והטבע הוא רק הצינור להגשים את דבר האלוקים.

ההבדל בין הטבע לנס הוא רק בכך, שהנס הוא **נס גלוי** ואילו הטבע הוא **נס נסתר** – אך הטבע הוא כלי הביצוע העיקרי בידי ההחלטה האלוקית ורוב הזמן האלוקים מגלגל את התוכניות שלו בדרכים שגרתיות.

הנה סיפור המגילה: לכאורה האלוקים לא עשה כלום. לא היה במגילה שום פלא מופלא כמו קריעת ים סוף ולא ברד שניחת על הארץ מעורב באש. הכול הלך לאט והתפתח באמצעים דיפלומטיים טבעיים, אבל כשחושבים על זה שוב מגלים כי לא היה כמו הנס המדהים הזה. אחשוורוש רב עם אשתו ומחליט לחסל אותה בגלל שטות, מכל הנשים בעולם הוא בוחר באסתר למלכה, ובדיוק בלילה הגורלי בו המן מבקש לתלות את מרדכי על העץ, המלך אינו מצליח להירדם ונזכר במה שאירע שנים קודם עם מרדכי ובגתן ותרש. הכול מסתדר לפי הספר – אבל באמצעות התנהלות שגרתית טבעית שמתרחשת בכל יום.

הסיפור של פורים אומר שברוב הזמן האלוקים לובש תחפושת. ברוב המקרים לא רואים אותו מאיר כמו השמש, אלא הוא מסתתר מאחורי מלך ומלכה והמן ובגתן ותרש.

כעת אפשר להבין את כל השאלות האמורות: שמו של האלוקים אינו מוזכר במגילה, שכן המגילה מספרת סיפור הפוך לחלוטין מההגדה של פסח. שם היה שקוף שהאלוקים ניהל את היציאה ביד חזקה ובזרוע נטויה. שם מכריזים בגאון כי "לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף יצאנו ממצרים אלא מלך מלכי המלכים התגלה אליהם וגאלם". ואולם פורים מספר את הסיפור האחר: אלוקי **ההסתר**. זאת "מגילת הגלות", של האלוקים הפועל בחושך. המונח "מגילת אסתר" פירושו "גילוי – מגילה, והסתר – אסתר", שכן כל סיפור המגילה נועד להראות שהחושך הוא מקומו של האלוקים.

4. ליקוטי שיחות לא/174: נס פורים היה באופן מיוחד ושונה מנס ההצלה בימי חנוכה ועל אחת כמה וכמה מנס ההצלה ביציאת מצרים, שההצלה דימי חנוכה הייתה על ידי ניסים גלויים שלמעלה מהטבע (מסרת גיבורים ביד חלשים וכו'), משא"כ ההצלה דפורים באה על ידי נס המלושב בטבע (שהרי לא היה דבר נראה לעין שהוא למעלה מהטבע).

[וכך ניתן להסביר לגבי הסיפור של יוסף ואחיו: כהכנה לגלות הראשונה, בתור התחלה של מה שהולך להיות עיקר החיים במצרים, הקב"ה מלמד דרך חדשה בהופעה שלו. הוא פועל בחושך ומאחורי מסכים טבעיים. אף שהחלומות קבעו מראש את הסוף, הדרך לשם עברה דרך התפתחויות שגרתיות ומצויות].

מאותה סיבה מסובבים בפורים את הרעשן מלמטה, כי בפורים הנס התרחש מלמטה. הוא התחבא בתוך לבושי הטבע. זאת לעומת חנוכה שאוחזים את הסביבון מלמעלה כי היה ברור ששידוד המערכות המדהים שהתרחש אז, ירד כמו גשם מופלא מלמעלה.

בדיחה: ילד קטן רצה להשיג \$100 והוא החליט לשלוח מכתב בדואר עבור האלוקים. עובדי הדואר ראו מכתב "לכבוד האלוקים" והעבירו אותו אל הבית הלבן. דונאלד טראמפ התרשם מהמכתב הכנה וביקש ממזכירתו לשלוח לילד בדואר שטר של \$10, ולחתום "באהבה, מאלוקים".

הילד לא היה מרוצה, הוא ציפה לסכום גדול פי עשר והוא התיישב לכתוב מכתב בחזרה לאלוקים: "תודה רבה ששלחת לי כסף, אבל חבל ששלחת אותך דרך וושינגטון, כרגיל הגנבים הפרישו לעצמם \$90".

ובכן, הילד הבין נכון: הכסף עבר דרך וושינגטון ולא מושינגטון...

בכך מבארים אדמור"י פולין מה שבפורים לובשים תחפושת, להזכיר שהקב"ה בעצמו פועל מאחורי מסכים. הראשון שהתחפש הוא רבש"ע שלבש בגדי מלך ומלכה והמן ובגתן ותרש.

ימי הפורים (ליברמן) בשם אדמור"י סדיגורא: העניין מה שנוהגים העולם לשנות את עצמם בפורים, כי אז התנהג השם יתברך גם כן בהסתר, כדאיתא בגמרא (חולין קלט) אסתר מן התורה מנין? שנאמר 'ואנכי הסתר אסתיר', כי בפורים היה הנס והתגלות אלוקות מלובש בדרכי הטבע.

עכשיו אפשר להבין היטב את דברי הגמרא בהם פתחנו: "שאינן אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ". הרעיון הוא עמוק: ההבדל המהותי בין הארץ לחוץ לארץ הוא, שבארץ ישראל האלוקים פועל בגלוי ובצורה מופגנת. הארץ היא הארמון של האלוקים, היא משכן המלכות שלו ובארמון אין סודות. נוכחותו של המלך בולטת בגאון ואין מציאות אחרת חוץ ממנו. בארץ לא צריך להאמין שיש רבש"ע, מספיק לפתוח את העיניים ולהביט בצורה הגונה מסביב.

הביטוי הכי טוב לכך הוא נסי חנוכה ופורים: חנוכה התרחש בארץ ישראל ואכן ה' הסיר את כל המחסומים והפגין בפומבי את המעורבות שלו. חבורה של כמה אלפי לוחמים, חסרי הכשרה צבאית וחסרי ציוד צבאי, יצאו למאבק כנגד האימפריה היוונית האדירה ששלטה מאות שנים במזרח התיכון והצליחה להבריח אותם. זה כמו ש-5000 רוסים ימרדו בשלטון הברזל של פוטין ויגרמו לו לברוח מהקרמלין...

בפורים, לעומת זאת, הקב"ה עזר אבל עשה זאת בצורה כל כך שקטה, עד ששמו של הקב"ה אינו מוזכר במגילת אסתר. הקורא עלול להתרשם כאילו צירוף מקרים מדהים סידר את כל העניין. ארצות חוץ לארץ הן כמו מדינה שנמצאת בקצה שטח המלכות ומעולם לא פגשה במלך. הקשר אליו עובר דרך כל כך הרבה נציגים מקומיים שהופכים להיות כמו רשות בפני עצמם.

אומרים שכן גוריון אמר: 'בארץ, מי שלא מאמין בניסים הוא לא ריאלי...!'. והאמת היא שאנו מקבלים ביטוי לכך מדי יום. האם יש עוד מדינה בעולם שהיא כמו אי בתוך מאות מילוני אויבים ולא רק שהיא שורדת אלא צומחת ועוברת את כולם?! האם משהו יכול להבין את מה שהתפרסם לא מזמן כי 'הארץ היא אחת משמונה המדינות החזקות בעולם?!'. האם יש מדינה אחת שיכולה לחטוף מטחים של עשרות אלפי טילים ואחוז הנפגעים הוא כמעט אפסי?!

דוגמה: במלחמת המפרץ הראשונה נפלו בארץ 39 טילי סקאד מעיראק. הם פגעו פגיעות ישירות בבתיים אבל שום ח"י אדם לא נלקחו. האנשים היחידים שנפגעו היו אלו שנחנקו ממסכת האב"כ או הזריקו לעצמם את האטרופין מחשש להתקפה כימית... אבל כדרכם של יהודים אמרנו: "הסקאד הוא טיל לא

מדויק, וטילי הפטריוט שהובאו מארצות הברית הגנו עלינו". ואז ביום האחרון של המלחמה, שעות לפני הפסקת האש, העיראקים ירו טיל אחד על מחנה צבאי אמריקאי בסעודיה ו-28 חיילים אמריקאים נהרגו...

מישהו אמר: משל למלך שהיה מוכרח להעניש את בנו יחידו. המלך השכיב אותו על השולחן ונתן לו ארבעים מלקות. ואולם ברחמי המלך על בנו, כל המלקות היו חלשות ועדינות ואילו במכה האחרונה הצליף בו בחוזק. הנסיך צרח מעוצמת המכה ולא הבין את אביו: אם אתה מרחם עלי, למה הכאבת באחרונה? ואם אתה שונא אותי, למה הקלת עד האחרונה?

ענה המלך: כדי שתדע שאני אוהב אותך, נתתי מכה אחרונה כמו שצריך וכך תבין ממה ניצלת...

זה עומק דברי הגמרא "שאינן אומרים הלל על נס בחוץ לארץ". היות שהנסים בחוץ לארץ עוברים דרך כל כך הרבה ממוצעים, קשה להרגיש את הנס שקרה ולכן לא תיקנו על זה תפילת הלל. ועוד מסיבה נוספת קשה להודות על נסי חוץ לארץ, משום שנותרנו עבדי אחשוורוש ומשועבדים לחוקיו.

ואולם על כך מוסיף הביאור השני בגמרא, שבמקום הלל תיקנו קריאת המגילה, וכך ההתבוננות ברצף האירועים הפלאיים המתואר במגילה - מחיה את הרגשת ושמחת הנס ומעורר מחדש הודאה נלהבת.

ליקוטי שיחות לו/168: כל ג' הטעמים בגמרא יסודם בנקודה אחת: שנס פורים לא היה נס גלוי ואילו תקנת קריאת ההלל היא דווקא על נס גלוי... וזו דעת רב נחמן שקריאת המגילה היא ההלל, שכן דווקא קריאת המגילה מאפשרת להלל את ה' על הנס, בהיותה חלק מתורה אור ובה ועל ידה מורגש אמתית העניין שזה היה נס מאת הקב"ה... וזו כוונת הטעם הראשון בגמרא, שאין אומרים הלל על נס בחוצה לארץ, דעל ארץ ישראל נאמר 'ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה', שההשגחה היא באופן גלוי, משא"כ בחוצה לארץ מסתרת בלבושי הטבע.

מה ניקח כמסקנה מהשיעור? שצריך 'לעלות לארץ ישראל'. הכוונה איננה רק במובן הגיאוגרפי, אלא בעיקר למובן הרוחני של הארץ: להיות יותר זמן בתוך התחום המקודש של התורה והתפילה בהם מאירה היד האלוקית בחיינו. לפני שאדם יוצא 'לחוץ לארץ', למרוץ החיים של העבודה והעסק, נדרש זמן חימום בתוך תחום הקדושה אשר יכוון אותנו כיצד להשקיע את משאבינו במקומות הנכונים. כך זוכים לגאולה פרטית ולגאולה כללית בקרוב ממש וגאולת פורים הופכת להיות גאולת עולם.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**